

די חסידישע פרשה

מאמרים על פרשיות השבוע ומועדי השנה
מלוקטים מספרי תורה אור ולקוטי תורה

ד"ה כי עמך מקור חיים

ביאור כתוב זה ע"פ פנימיות הענינים

יו"ל לש"פ מקץ וחנוכה ה'תשע"ד

מחולק לסעיפים עם פיסוק מלא,
בהוספת ביאורים, פיענוחים, הערות וציונים

שנה ג / גליון צג

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים וארבע לבריאה

ב"ה

מרכז מעייני ישראל

מכון לעבדך באמת

בארה"ק

מטרתו לעודד לימוד החסידות

ע"י הפצת ספרי הבעש"ט ותלמידיו הקדושים

הקונטרס "די חסידישע פרשה" יוצא לאור בכל שבוע ע"י הרה"ח ר' לוי געלב שליט"א והוא פירוש וביאור נפלא על מאמרים מספר תורה אור ולקוטי תורה על פרשת השבוע, ובפרט הוא מומלץ מאוד למתחילים הרוצים לטעום מעץ החיים הוא תורת הבעש"ט ותלמידיו הקדושים.

מכון לעבדך באמת העמידו לעצמם מטרה קדושה לעזור לכל אלו המבקשים לעלות בדרך העולה בית א-ל להקל להם לשתות ממעין החיים של תורת הבעש"ט ותלמידיו, ובמיוחד מתורתו של הרה"ק בעל התניא והשו"ע ז"ע ע"י הפצת מאמרים מבוארים, שיעורים בכתב ובאודיו, וכן בסידור שיעורים והתוועדיות ולפרסם בין המעוניינים.

ובזאת הננו לפרסם את הדרכים בהם ניתן להשיג קונטרס זה:

לקבל את הגלינות תמידין כסדרן מידי שבוע בשבוע [ללא תשלום]

יש לשלוח אי-מייל לכתובת דלהלן: [נא לציין שנשלח מארץ ישראל]

luvdechubames@gmail.com

או במספר טלפון 0504109309 (לאחר שמונה בערב, באין מענה נא להשאיר הודעה)

נקודות ההפצה בארץ הקודש:

ירושלים:

מרכז מעייני ישראל רח' אהלי יוסף 14

בית שמש:

ספריית החסידות "יוסף משה" רח' ר' יהושע 15

בני ברק:

ביהמ"ד מעייני ישראל רח' רש"י 26
וביהמ"ד חב"ד רח' נחשוני 1 שכונת נווה אחיעזר

ביתר:

שטיבלאך רח' הבעש"ט
מקוה באיאן רח' המגיד ממעזריטש גבעה B

מודיעין עילית:

הספריה החסידית רשב"י 21 ברכפלד

אלעד:

בית כנסת דרך מצוותיך רח' ר' חייא 10

אשדוד:

ביהמ"ד מעייני ישראל רח' רבא 4
וביהמ"ד קהל חסידים רובע ז'

פתח תקוה:

בית כנסת מרכזי קרית בעש"ט רחוב אריה בן אליעזר

פרטים נוספים וכן לסדר מוקדי הפצה בשכונות אחרים, נא לצלצל למספר טלפון הנ"ל.

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" בביאת משיח צדקינו במהרה בימנו אכי"ר

החותמים בברכה,

מרכז מעייני ישראל בארה"ק

מכון לעבדך באמת

פתיח דבר

לקראת שבת פ' מקץ וחנוכה, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'די חסידישע פרשה', והוא פירוש וביאור על מאמרי חסידות דפרשיות השבוע ומועדי השנה, מלוקטים מספרי תורה אור ולקוטי תורה לרבינו הזקן. ומטרתו להקל בלימוד ה'חסידישע פרשה' בכל שבוע.

הביאור מבוסס על המאמרים המיוסדים על דרוש זה וכן על עוד 'הנחות' מאותו הדרוש (כגון: מספר מאמרי אדמו"ר הזקן, תורת חיים, מאמרי אדמו"ר האמצעי, אור התורה וכו'). גם ביאורי המושגים מיוסדים על מקומות אחרים בדא"ח אשר שם מבואר הענין באריכות וביאור יותר (כידוע ש'דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר').

בכדי להקל על הלומד והמעייין, הגהות כ"ק אדמו"ר הצ"צ נדפסו בתור הערות (באותיות כגון דא) בשולי הגליון ולא במקומם בגוף המאמר.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
לוי געלב
שלמה לייב גאלדמאן
אלחנן יהודה לייב רייצעס

כג כסלו, ערב חנוכה,
תשע"ד

להרשם לקבל את הגליון באימייל או בדואר, וכן מי שמעוניין בשיעורים בתניא, דרך מצותיך, לקוט"ת ותו"א, בכתב או באודיא, נא להתקשר למערכת לעבדך באמת (לאחר שש בערב) 0504109309 או באימייל luvdechubames@gmail.com להקדיש את הגליונות הבאים או לשלוח הערות נא ליצור קשר עם לוי געלב 310-938-4016 או באימייל info@maamaronline.com

The Ma'amarim of LIKKUTEI TORAH and TORAH OR are copyright by the Kehot Publication Society, a division of Merkos L'inyonei Chinuch Inc. and are reprinted here with permission.

נדפס באדיבות:

The Print House

538 Johnson Ave. Brooklyn, NY 11237

718-628-670

מאמר ד"ה
כי עמך מקור חיים
תורה אור פרשת מקץ דף לד

תוכן המאמר

7 כי עמך מקור חיים
21 קיצור המאמר והוראות בעבודת ה' .
22 המאמר בלשונו כפי שמופיע בתו"א.

ב"ה. תו"א פ' מקץ, ד"ה כי עמך מקור חיים [לד, ג – לה, ב]

פרק א

שאלות בדיוקים בהכתוב 'כי עמך מקור חיים וגו'

"כִּי עִמָּךְ מְקוֹר חַיִּים, בְּאוֹרְךָ נִרְאָה אוֹר"².

[פירוש הכתוב לפי פשוטו: בידך ה' הוא מקור החיים לתת לטוב בעיניך. בהאור הבא ממך בו לבד נראה הארה, כלומר, מיוחדת וטובה היא מכל אור (עי'פ מצו"ד).

ומאמר זה יבאר משמעות הכתוב ע"פ פנימיות העניינים.

ועתה מדייק כמה דיוקים בכתוב (יישוב הדיוקים הוא בסוף המאמר):

הנה, מה שכתוב 'נראה אור' יש בו ב' פירושים: הא' הוא כפשוטו, שהאור נראה ומתגלה. והב', לשון רבים, מדברים בעדם, כלומר, אנחנו נראה את האור.

ולחבין זה.

יש להבין משמעות שני פירושים אלו, וכן איך הם קשורים לתוכן הפנימי של כתוב זה.

(1) הביאור של דרוש זה מיוסד על מאמרים אלו:

הביאור על ד"ה זה בתורה אור.

הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי בסה"מ תקס"ג ע' נט. מאמרי אדמו"ר הזקן כתובים ח"א ע' מד.

ד"ה זה בספר שערי אורה לאדמו"ר האמצעי ע' מד, ב.

ד"ה כי עמך מקור חיים תשל"ד.

(2) תהלים לו, י.

גם להבין מהו "כי עמך מקור חיים", ולא כתיב 'כי אתה' - הלא הקב"ה הוא מקור כל החיים, ואם כן מדוע כתיב שרק 'עמך מקור חיים', דמשמע שיש עוד בחינה שהיא 'עם' הקב"ה, טפלה ובטלה אליו, וממנה נמשכים חיים לכל הבריאה.

פרק ב

כנסת ישראל נמשלה למנורה, ז' נרות הן הז' מדות

עליונות

כי הנה, כתיב (זכריה ד') "רְאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב בְּלֶה, וְנִגְלָה עַל רֵאשָׁה, וְשִׁבְעָה נִרְתִּיחָ עָלֶיהָ, שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוֹצְקוֹת לְנֵרוֹת אֲשֶׁר עַל רֵאשָׁה. וְשָׁנִים וַיְתִים עָלֶיהָ [אֶחָד מִימֵין הַנִּגְלָה וְאֶחָד עַל שְׂמאלָהּ]".

נאמר בספר זכריה בענין המנורה: "וישב המלאך הדובר בי ויעירני, כאיש אשר יעור משנתו. ויאמר אלי, מה אתה רואה, ואומר, ראיתי והנה מנורת זהב כולה, וגולה על ראשה, ושבעה נרותיה עליה, שבעה ושבעה מוצקות לנרות אשר על ראשה. ושנים זיתים עליה, אחד מימין הגולה, ואחד על שמאלה. ואען ואומר אל המלאך הדובר בי, לאמר, מה אלה אדוני? ויען המלאך הדובר בי ויאמר אלי, הלוא ידעת מה המה אלה. ואומר, לא אדוני. ויען ויאמר אלי לאמר, זה דבר ה' אל זרובבל לאמר, לא בחיל ולא בכח, כי אם ברוחי, אמר ה' צבאות."

(3) בהבא להלן ראה לקו"ת ריש פרשת בהעלותך, ובביאורנו שם.

(4) פסוק ב-ג.

והנה, מקור כל נשמות ישראל הוא מספירת המלכות דאצילות. שכן המלכות נקראת ג"כ בשם 'אימא', דכמו שהאם מקבלת ההשפעה מהאב ומגדלת את הוולד ואח"כ מולדת אותו להיות ילד חי, כך בחי' המלכות מקבלת את ההשפעה מהספירות שלמעלה הימנה, ואח"כ היא ממשכת ומורידה את השפעה זו למטה. וכך כל נשמה בטרם ירדתה למטה בסדר השתלשלות העולמות עד שמתלבשת בגוף גשמי, הרי היא נמצאת בעיבור בבטן האם – היא בחי' מלכות דאצילות, ועל ידי שהייתה שם נעשית בבחי' מציאות נשמה פרטית, עד שהיא שייכת לירד ולהתלבש בגוף האדם⁶.

ו'שבעה נרותיה' הם ז' מדות עליונות – אהבה ויראה והתפארות כו', שמאירים מלמעלה בכל נפש מישראל בבחינת אתערותא דלעילא.

ז' נרות המנורה מורות על הז' מדות עליונות (חסד גבורה תפארת נצח חוד יסוד מלכות). וז' מדות אלו הם נרות המנורה, כלומר, שעניינן להאיר בתוך המנורה, מקור נשמות ישראל, ובאמצעות זה להכניס בתוך כל נשמה הארה והשפעה ממדות אלו מלמעלה. דהיינו, ע"י הארת החסד בתוך מקור נשמות ישראל, נמשך בנשמות מידת החסד והאהבה לה. ועל ידי הארת מידת הגבורה דלמעלה נמשך בנשמה מידת היראה מה', וכן עבודת ההתגברות על הנפש הבהמית.

שאפילו ברשע שורה עליו [הארה זו מהמדות עליונות] מלמעלה בבחינת 'מקיף'. ולכן כתיב 'עליה', שבבחינה זו, שהוא בבחינת השראה מלמעלה בבחינת 'מקיף', כולם שוים לטובה, וכמאמר

הפירוש הפשוט הוא, שזכריה הנביא ראה בנבואתו מנורה שהיא כולה זהב, ולכל נר היו שבעה צינורות שהשמן ניצוק ונשפך בהם מעצמו מן הספל של שמן להמשיך על הנרות שהן על ראש המנורה. ושאל זכריה את המלאך על מה מרמז כל החזיון הזה, והשיב לו המלאך שבזה ירמז לו על מלך המשיח הבא מזרע זרובבל, שממשלתו על הגוים לא יהי' בעבור חילו הרב, ולא בכח זרועו יכבשם במלחמה, אבל ימשול בהם מבלי טורח מלחמה, כי אם ברצון ה', כי יתן בלב הגוים להיות נכנעים לו וסרים למשמעתו, ויהי' דומה בזה לעריכת נרות המנורה ויציקת השמן לתוכן, שהיו מבלי טורח, אלא הכל נעשה מעצמו וממילא, ללא שאדם יערוך את הנרות ויציק את השמן לתוכן.

וביאור הדבר:

- לבאר המשמעות הפנימית של כתוב זה, וכיצד שייך לעבודת כל אחד מישראל.

כי הנה, ענין המנורה הוא כמו שכתוב⁷ "זה דבר ה' אֵל זְרוּבָבֶל", כלומר, שהמנורה הוא בחינת 'דבר ה'", הוא בחינת כנסת ישראל, מקור נשמות ישראל.

הכוונה הפנימית בכתוב זה היא, שבחי' המנורה היא בחי' דבר ה'. וזוהי משמעות הכתוב: 'ראיתי והנה מנורת זהב כו', ואומר מה אלה אדוני'. היינו, שזכריה שאל את המלאך על איזו מדריגה באלקות מרמזת המנורה, וממשיך הכתוב: 'ויאמר אלי, זה דבר ה' אל זרובבל'. היינו, שהחזיון הזה של המנורה שראה זכריה מורה על בחי' 'דבר ה'.

והנה ידוע, דבחי' דבר ה' קאי על ספירת המלכות של עולם האצילות, וכדאייתא בתיקוני זהר (בהקדמה): 'מלכות פה', היינו, שענינה של ספירת המלכות היא בחי' דיבור היצא מהפה. וזהו גם תוכנו הפנימי של הפסוק 'דבר מלך שלטון', דמוכח מזה שיש שייכות בין דיבור ומלכות.

וביאור היחס שיש בין ספירת המלכות ודיבור הוא, דכמו שדיבור האדם הוא כלי שעל ידו האדם מבטא את שכלו ורגשי לבבו, כך בחי' המלכות היא הספירה האחרונה שאין לה תוכן משל עצמה, אלא כל ענינה הוא רק שמקבלת ההשפעה מהספירות שלמעלה הימנה, ואח"כ מצמצמת על השפעה זו ומורידה אותה למטה לעולמות התחתונים.

6) ואף ששורשה האמיתי של הנשמה הוא למעלה בבחינת מלכות דאצילות, כי הנשמה מושרשת בבחי' חכמה עילאה (תניא פרק ב'), מכל מקום, השורש הגלוי של נשמות ישראל, היינו, מהיכן הן נמשכות בפועל לתוך גופות בני ישראל – הוא ממלכות דאצילות. וכמו עד"מ מאב ואם, שאף שהשורש והמקור העיקרי של הבן הוא מטפת האב (הנמשכת ממוחו), מ"מ, השורש הגלוי של הבן הוא מבטן האם, שמשם הוולד יוצא לאויר העולם, ונעשה למציאות נפרדת בפני עצמו. ולכן זה שהבן נמשך מהאם ניכר יותר ממה שנמשך מהאב. וכך הוא גם בשורש הנשמות למעלה, שכן בחי' מלכות דאצילות נקראת 'נוקבא', כנ"ל, דהיינו, כמו האם המגדלת את הוולד בתוכה, וממנה הוא נולד, כך הוא ענינה של בחי' המלכות, שהיא הדרגה שממנה הנשמות יוצאות לידי גילוי להתלבש בגופות בני ישראל.

7) זכרי' ד, ב. וראה באוה"ת נ"ך כרך א ע' תקט שמבאר הפסוק.

ובמה דרגין דא לעילא מן דא עד רום המעלות,
 וכולם הם בחינת 'שבעה שבעה'. וזהו 'לנרות אשר
 על ראשה'.

והנה, כתיב "מנורת זהב כולה", שכל המשכות
 מלעילא לעילא, מריש כל דרגין, הוא על-ידי
 בחינת זהב, שהוא בחינת שמאל, כמו שכתוב
 "מצפון זהב יאתה על אלוה נורא הוד".

ומה שכתוב 'מנורת זהב כולה' פירושו הוא, שכל
 ההמשכות של בחי' המנורה ('מנורת זהב כולה') נמשכות
 ומאירות על ידי בחי' זהב דווקא. ובחי' זהב הוא בחי' שמאל,
 כמו שכתוב 'מצפון זהב יאתה', והכיוון צפון קשור לצד
 שמאל, כי 'קדמה', מזרח, הוא קדימה, וכאשר האדם פונה
 קדמה לשמאלו יהיה צפון.

והענין:

- לבאר מהי בחי' זהב שבצד שמאל, ומדוע כל
 ההמשכות מלמעלה באות על ידה.

פרק ג

ביאור הפנימי של 'המגביהי לשבת', הקב"ה הוא גבוה
 במעלה ואינו בגדר עלמין

[ולחבין זה יש להקדים:]

**כי הנה, כתיב⁹ "הַמְגַבִּיהִי לְשַׁבַּת, הַמְשַׁפִּילִי
 לְרֵאוֹת פְּשָׁמִים וּפְאָרְזִין".**

"ויש להבין בלשון 'מגביהי' ו'משפילי', דמשמע מזה
 שיש לפניו ית' בחי' מעלה ומטה, ד'מגביהי לשבת', היינו,
 בחינת מעלה, ו'משפילי לראות' הוא בחינת מטה, ואי אפשר
 לומר שזהו מעלה ומטה גשמיים שנופל בגדר מקום, שהרי
 הוא ית' למעלה מגדר מקום לגמרי ... ואי אפשר לומר בו ית'
 שיושב למעלה ומשפיל את עצמו למטה, כי הרי הוא שורה
 בעליונים ותחתונים בשוב ממש, וסיפא דקרא מוכיח, שאמר

רז"ל 'אֶכֶּל בִּי עֶשְׂרָה שְׂכִינְתָא שְׂרִיא', וכמ"ש
 בתניא⁸.

והארה זו מן המידות עליונות היא לכל אחד מישראל,
 מבלי להתייחס למדריגתו הפרטית או אם הוא ראוי להארה
 זו. שאפילו ברשע שורה עליו הארה זו מלמעלה. רק שלגבי
 הרשע הארה זו היא בבחי' מקיף מלמעלה, ואינה מתגלית
 ונרגשת בו. כי הגם שיש בו הארה זו בטבע נפשו, מכל מקום,
 כדי שיוכל להרגיש אותה ולעורר אותה בנפשו מוכרח להיות
 כלי מתאים אליה.

וזהו שטעם שכתב על הארה זו מן המידות עליונות
 'ושבעה נרותיה עליה', 'עליה' דייקא, שמשמע שהארה זו
 באה מלמעלה ומאירה באופן מקיף על כל נשמה. וההפרש
 הוא רק אם האדם כלי להתגלות הארה זו בנפשו. וזהו
 משמעות דברי רז"ל 'אכל בי עשרה שכינתא שריא', דכאשר
 עשרה מישראל מתאספים יחד, מבלי הבט על מצבם
 ומדריגתם בעבודת ה', שכינתו ית' שורה על כולם ('אכל בי
 עשרה'), כי הארה זו היא 'אכל בי עשרה' (ולא 'בכל'),
 היינו, שמאיר באופן מקיף מלמעלה, ולכן הארתו אינה תלוי
 במהות כלי המקבל, כי אינו מתייחס באופן פנימי אל
 המקבלים.

**ו'שבעה ושבעה מוצקות' – הם בחינות המשכות
 ממדריגות עליונות, מבחינת 'סובב כל עלמין'
 לאתערותא דלעילא זו.**

ומה שכתבו 'שבעה ושבעה מוצקות לנרות אשר על
 ראשה' הכוונה היא, למדריגות הנמשכות ומאירות לז' מדות
 עליונות אלו (כמו בפשטות, שהיו ז' כלים שמהם נשפך השמן
 לתוך הנרות), והמשכות אלו הן מבחי' 'סובב כל עלמין',
 אורו ית' הבלי גבול (שנק' סובב מחמת גודל מעלתו, שאין
 המקבלים יכולים להכיר ולהרגיש המשכה זו, וכאילו סובבת
 עליהם מלמעלה בענין הגילוי). וממדריגה זו נמשכת הארה
 והשפעה אל הז' מדות עליונות כדי לפעול הארתן
 והתעוררותן שתאירו לתוך נשמות ישראל.

9 איוב לו, כב.

10 תהלים קיג, א.

7 סנהדרין לט, א.

8 פרק ו, יא.

ופירוש 'בשמים ובארץ' (בבית"ן הנוספין) מתפרש לשני ענינים:

- היה יכול לכתוב 'המשפילי לראות שמים וארץ', שהקב"ה משפיל את עצמו לראות את השמים ואת הארץ, ומדוע דייק לכתוב 'בשמים ובארץ', בבית"ן הנוספין. אלא יש ב' פירושים בזה, כפי שממשיך.

הא' – שהוא משפיל את עצמו, כביכול, לראות תוך השמים ותוך הארץ.

פירוש הא' שהקב"ה משפיל את עצמו לראות 'בשמים' היינו, לתוך בחי' השמים 'ובארץ', ולתוך בחי' הארץ, שהבי"ת נוסף משמע בתוך הדבר ובפנימיותו.

והב' – כלומר, שעל-ידי בחינת 'שמים' ו'ארץ' משפיל את עצמו, שהם הם הגורמים לבחינת ירידה והשפלה זו.

ופירוש הב' הוא, שמשמעות ביי"ת הנוסף היא 'על ידי' ובאמצעות, כלומר, שהשפלה וירידה זו נגרמת 'בשמים ובארץ' – על ידי ובאמצעות בחי' שמים וארץ.

וביאור הענין:

- לכאר המשמעות של ב' פירושים אלו.

[ותחילה יבאר חלקו הראשון של הכתוב –
המגביהי לשבת:]

**כי פירוש 'המגביהי לשבת' אין רצונו לומר שהוא
יתברך גבוה בבחינת מקום, שהרי "הנה מקום
אתי"¹² כתיב, והוא ית' מקומו של עולם כו' [ואין
העולם מקומו]¹³.**

כאשר אומרים שהקב"ה הוא רם ונשא וגבוה אין הכוונה במקום ח"ו, שהרי הקב"ה אינו בגדר ענין המקום כלל, שהוא אין סוף ובלי גבול, והמקום הוא אחד הנבראים שברא, ואי אפשר לומר שהקב"ה גבוה במקום. וזהו שאמרו רז"ל על הכתוב 'הנה מקום אתי' – הוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו, היינו, כל גדר המקום הגשמי הוא 'אתי' בטל וכלא חשיב לגבי הקב"ה, כי הוא ית' המקום של העולם, דהכל

'משפילי לראות בשמים וארץ', ושמים למעלה וארץ למטה, כמ"ש 'שמים לרום וארץ לעומק', ומשפיל לראות בשמים וארץ בשוה, וכמ"ש 'הלא את השמים ואת הארץ אני מלא' בשוה. אלא צריך לומר ד'מגביהי' ו'משפילי' זה אין זה בבחי' מעלה ומטה בגשמיות, אלא בבחי' מעלה ומטה ברוחניות" (שערי אורה ע' מו, א), כפי שממשיך להלן בסמוך.

[ויבאר הפירוש הפנימי של הכתוב:]

'שמים', פירוש, 'שם מים'.

ידוע דשמו של כל דבר בלשון הקודש מורה על עניינו ותוכנו, ודרשו רז"ל שהמילה 'שמים' היא נוטריקון – שם מים, וזהו ענין השמים, בחי' מים.

דהיינו, בחינת מים.

עניינו של בחי' 'שמים' הוא אשר שם מים, היינו, ענין המים דווקא.

[ומבאר מהי בחי' מים:]

**שהוא בחינת המשכה ממקום גבוה, מ'סובב כל
עלמין', למקום נמוך להיות בחינת 'ממלא כל
עלמין', והוא בחינת השפלה וירידה אצלו ית' -
ולכן כתיב 'המשפילי לראות בשמים'.**

מענין המים הגשמיים נוכל להבין ענינם למעלה (שהרי תכונות המים הגשמיים משתלשלים מן בחי' מים רוחניים). וטבע מים גשמיים הוא יורדים ממקור גבוה למקום נמוך, וכך ענינם למעלה, דקאי על המשכת אור אלקי ממקום ומדריגה גבוהה למקום ומדריגה נמוכה. היינו, המשכה מבחי' 'סובב כל עלמין' (כמבואר עניינו לעיל), למטה להיות בחי' 'ממלא כל עלמין', אורו ית' המוגבל שבגדר התלבשות וחיות פנימית בתוך העולמות והנבראים. ואור מוגבל זה נמשך מלמעלה מאור ושפע האלקי הבלי גבול, דעל ידי כמה צמצומים וירידות באור זה נמשך אורו ית' הממלא כל עלמין.

ועל המשכה זו נאמר 'המשפילי לראות בשמים', שכדי להיות בחי' 'שמים', היינו, מים – הירידה מאור הסובב לאור הממלא – הוא ע"י בחינת השפלה וירידה אצלו ית', כי מאור בלי גבול לאור מוגבל הוא ירידה גדולה מאד.

(12) שמות לג, כא.

(13) בראשית רבה סח, י.

(11) חגיגה יב, א.

אלא השייכות שיש להקב"ה עם כל הבריאה היא רק על ידי המידות והספירות עליונות, כמ"ש 'כולם בחכמה עשית', שהקב"ה ברא הכל באמצעות ספירת החכמה, וכן כתיב 'עולם חסד יבנה', שבניית והתהוות העולם נעשית על ידי ספירת החסד, כי הקב"ה עצמו למעלה לגמרי מהבריאה עד שאינו בגדר העולמות כלל. וכן מידות וספירות אלו עצמן אין להן שום ערך עמו ית', כי הגם שהן דרגות נעלות ביותר, אבל עם כל זה, הן מוגדרות ומוגבלות בציור וגדר מסויים, שזהו חכמה וזהו חסד, ואילו הקב"ה בלתי בעל גבול ממש. וזהו מה שכתוב 'לך ה' הגדולה והגבורה וכו'', שהכתוב מונה את כל הז' ספירות עליונות ואומר שכולן הן 'לך ה'', היינו, בטלות וטפלות לגמרי אל ה', עד שלגבי הקב"ה עצמו אינן עולות בשם כלל מצד העדר החשיבות שלהן ביחס לה'. וכן אפילו ספירת החכמה, שהיא אחת מן המוחין דלמעלה שהן למעלה מן המידות עליונות – נחשבת לפניו ית' כעשיה גשמיות ממש, היינו, שאינה שוה כלום לפניו, כי הקב"ה למעלה באין ערוך מכל העשר ספירות, וכמאמר הזוהר 'לאו מכל אילן מדות איהו כלל'.

אלא מה שמתלבש אור-אין-סוף ב"ה בחכמה וחסד ומתפשט תוך עלמין, הוא בחינת ירידה והשפלה גדולה.

והתהוות העולמות היא על ידי שהקב"ה האציל והפריש מעצמו אור וגילוי אלקי שבערך להתלבש בתוך העשר ספירות, והתלבשות זו נעשית על ידי צמצום עצום שנחשב לירידה והשפלה גדולה לגבי הקב"ה עצמו.

והנה, בחינת התלבשות זו היא בבחינת תורה ומצות.

ואם כן שהתלבשות האור אין סוף בתוך העשר ספירות נחשבת לירידה גדולה לפניו ית', למה ירצה בירידה זו? אלא על כרחך צריך לומר שיש דבר שיגרום לירידה והתלבשות זו, וזהו ענין התורה והמצוות, שהן הגורמות לירידה זו.

וכמאמר רז"ל¹⁸ 'הקב"ה מניח תפילין, הקב"ה מתפלל', ואמרו¹⁹ 'מלמד שנתעטף הקב"ה בו',

נמצא ממנו וכלול בו, ואין העולם מקומו איפה שהוא נמצא, כי הוא למעלה לגמרי מזה.

אלא פירוש נבזה במעלה ועילוי אחר עילוי עד אין קץ ותכלית, שהוא קדוש ומובדל מגדר עלמין.

אלא הכוונה שהקב"ה רם ונשא וגבוה היא במעלה ומדריגה. והכוונה האמיתית בזה שאומרים שהקב"ה הוא נעלה וגבוה מאד היא שהוא באין ערוך לגמרי מן הכל, והוא אינו בגדר כל העולמות והנבראים.

לתוספת ביאור ענין 'אין ערוך' ביחס להקב"ה:

הקב"ה הוא אין סוף ובלי גבול ממש, ואילו כל העולמות הם בעלי גבול ותכלית, ובלי גבול וגבול הם באין ערוך לגמרי זה מזה. וכשם שלגבי בלי גבול מספר גדול ומספר קטן הם שוים, היינו, שמספר גדול אינו קרוב יותר לבלי גבול ממספר קטן וכן לאידיך, כיון שבלי גבול אינו בגדר מספר כלל, כי אין למספר שום ערך לגבי הבלי גבול, וכל המספרים שוים לפניו, כי הוא אינו ב'עולם' ובמושגי הגבול כלל.

וכך הוא למעלה, אשר הקב"ה הוא באין ערוך מכל העולמות, כי כל העולמות, אפילו העליונים ביותר, הם בגדר גבול (כלומר: לא זו בלבד שהוא ית' למעלה מכל העולמות, כי הביטוי 'למעלה' משמעו שיש לו ערך אל העולמות אלא שהוא למעלה מהם לגמרי, אלא 'אין ערוך' פירושו שהקב"ה בכבודו ובעצמו אין לו כל ערך ויחס עם העולמות. כלומר, שא"א להעריך ולדמות את הקב"ה לעולמות כלל, כי אינו בגדרם כלל).

כי "כולם בחכמה עשית"¹⁴, ו"עולם חסד יבנה"¹⁵, והוא יתברך רם ונשא ממדרגת חכמה עילאה וחסד עליון, ואין להם ערוך אליו יתברך כלל, ובדבתיב¹⁶ "לך ה' הגדולה בו", שמדת הגדולה היא במילה אליו, ואין עולה בשם 'גדולה' כלל. וכן בחינת חכמה נחשבת לגבי הקב"ה כעשיה גשמית, כמו שכתוב¹⁷ "כולם בחכמה עשית".

(14) תהלים קד, כד.

(15) תהלים פט, ג.

(16) דה"א כט, יא.

(17) נסמן לעיל.

(18) ברכות ו, א. ראה לקו"ת שה"ש ב, ב. אוה"ת ואתחנן ע' תצו.

(19) ר"ה י, א.

ו'קדשנו' – שבאתערותא דלתתא בעשיית האדם מצות ה', גורם אתערותא דלעילא²³, ו'רוח אייתי רוח ואמשיך רוח'²⁴ בו'.

וזהו דיוק הלשון 'אשר קדשנו במצותיו', שהקב"ה נתן לנו את הכח המיוחד לפעול המשכה זו של האור אין סוף לתוך המצוות. כלומר, שהשפיע בנו קדושה מיוחדת בזה שאנו יכולים לפעול המשכה זאת.

וזהו מאמר הזוהר 'באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא', שהתעוררות האדם מלמטה בקיום התורה והמצוות גורמת להתעוררות אור אין סוף ב"ה מלמעלה שיהא נמשך למטה באמצעות הכלים של המצוות. וזהו גם 'רוח אייתי רוח ואמשיך רוח', שרוח התעוררות האדם מלמטה גורמת להמשכת רוח מלמעלה מאת ה'.

וזהו²⁵ "הבט משמים וראה"²⁶, ו"השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל"²⁷.

"לכאורה צריך להבין, מפני מה דוקא כשהשקפה היא מן השמים אז נמשך להיות וברך את עמך ישראל" (סה"מ תרל"ב ח"א ע' קב). ר"ל, הקב"ה נמצא גם בארץ, ומהו הענין בזה שברכת ה' לישראל באה על ידי ההשקפה מן השמים דווקא?

[ולחבין זה יש להקדים:]

כי הנה, כתיב²⁸ "רם על כל גוים ה'", שהעכו"ם מקבלים חיות מצד רוממות ה' והתנשאותו בעצמותו, כביכול, שהוא מצד עצמותו ומהותו רם ונשא מגדר עלמין עליונים ותחתונים, ואין להם יחוס ושייכות אליו כלל.

ואמרו²⁰ 'נ' ראשונות יושב ועוסק בתורה בו'. וכן על-דרך-זה כל המצוות.

וזהו מה שאמרו רז"ל שגם הקב"ה מקיים את המצוות כביכול, שהפירוש הפנימי בזה הוא שע"י קיום המצוות ולימוד התורה של בני ישראל למטה, זה עצמו גורם שהקב"ה ירד ויתלבש בהמדות והספירות עליונות, וכידוע דכל מצוה וענין בתורה קשור לספירה אחרת, יש מצוה ששייכת לחסד כמצות הצדקה, ויש ששייכת לגבורה כגון המצוה ד'לא תתורו', שצריך להתגבר על יצרו שלא ללכת אחרי תאוות גופו.

וזהו 'אשר קדשנו במצותיו'²¹, 'במצותיו' דייקא, שהמצוות 'רמ"ח פקודין הן רמ"ח אברין דמלכא'²², כלומר, כמו למשל אבר הגשמי שהוא בטל ומתאחד עם החיות הרוחני השוכן בקרבנו, כך כל המצוות הם בטלים ומתאחדים באור-אין-סוף ב"ה ממש, ובהם ועל ידיהם נמשך גילוי אור-אין-סוף ב"ה להתלבש בבחינת חכמה וחסד.

וזהו המשמעות הפנימית של נוסח ברכת המצוות 'אשר קדשנו במצותיו', שהיה אפשר לומר 'אשר קדשנו במצוות', מהו הדיוק לומר 'במצותיו' דווקא, היינו, בהמצוות של הקב"ה? אלא הענין הוא, כמבואר לעיל שגם הקב"ה מקיים את המצוות כביכול, היינו, שעל ידי קיום המצוות של ישראל הקב"ה מתלבש בהספירה השייכת למצוה זו.

ויתירה מזו, איתא בזוהר 'רמ"ח פיקודין אינון רמ"ח אברין דמלכא', שהמצוות הן ממש כל שהקב"ה, שנמשלו להאברים שלו. כי כשם שחיות נפש נמשכת דרך האברים ומתאחדת עמהם, כך המצוות הן הכלים והאמצעים שבהן ועל ידן נמשך אור אין סוף ב"ה למטה שיהיה בערך להתלבש בעשר הספירות.

23) זהר ח"א פ' לך פח, א. ויצא קסד, א. ויחי רלה, א. רמד, א. וראה אוה"ת מגילת אסתר ע' ב'שמח.

24) זהר חלק ב קסב, ב.

25) בהבא להלן ראה בס' חסידות מבוארת 'ימי שמחה' ע' שי ואילך. והרבה מהביאור דלהלן הוא ע"פ שם.

26) תהלים פ, טו.

27) דברים כו, טו.

28) תהלים קיג, ד – המשך של 'המגביהי לשבת, המשפילי לראות בשמים ובארץ'.

20) ע"ז ג, ב.

21) נוסח ברכת המצוות.

22) ראה תיקוני זהר תיקון ל.

ולא רק שכל הנבראים אינם תופסים מקום לגבי מהותו ועצמותו ית', אלא יתירה מזו, גם כל העולמות עליונים ותחתונים 'כולא כלא חשיב' ממש לפני הקב"ה עצמו. כי מכיון שהוא מרום ומתנשא לגמרי מכל 'גדר' העולמות, לכן אין להם שום תפיסת מקום אצלו כלל, והרי הם חשובים לפניו ית' 'כלא', היינו, "כאילו אין שם עולמות כלל" (לשון אדמו"ר הזקן בתו"א ד"ה ויושט המלך). וכמשל האדם ההולך ברחוב ונמלים קטנות רוחשות על האדמה תחת רגליו, הרי אינו שם ליבו אליהן כלל, כי הוא רחוק ומובדל כל כך מחיי הנמלים ועניינן עד שבעולמות הנמלים אינן במציאות כלל ונחשבות כאילו אינן. ואם הדבר כן לגבי שני נבראים – אדם ונמלה – כל שכן שהדבר נכון לגבי נברא ובורא, שאין להם שום ערך זה לזה, שבוודאי כל הנבראים כלא חשיב לגבי עצמותו ית'.

וכדכתיב³¹ "כי נשגב שמו לברו", רק 'הודו' וזיוו והארתו 'על ארץ ושמים'.

וזהו הפירוש הפנימי של הכתוב 'כי נשגב שמו לבדו, הודו על ארץ ושמים', שמצד מהותו ועצמותו ית' הרי הוא נשגב ומרום לבדו ממש, היינו, שלגביו 'אין עוד [מציאות אמיתית] מלבדו', כי כל הבריאה אינה בגדרו ועולמו כנ"ל.

ולכן התהוות הבריאה נמשכת מבחי' זיו והארה אלקי לבד, היינו, מהארה מועטת ומצומצמת של אור אלקי, כי אור מצומצם כזה הוא בערך שיתהוו ממנו עולמות מוגבלים, משא"כ לגבי עצמותו ית' אינם קיימים כלל.

[כדי להבין הבא להלן יש להקדים:

עד כאן מבואר שמצד עצמותו ית' אין שום דבר תופס מקום, וההתהוות נעשית על ידי צמצום אורו ית' להיות בבחי' הארה בעלמא, ואז שייך להיות התהוות עולמות מוגבלים. אך, יש מצב שהקב"ה בכובדו ובעצמו ירד למטה כביכול ויתעניין במעשי הבריאה, היינו, שהגם שכשלעצמו אין שום דבר תופס מקום, הרי הוא בוחר שהנבראים יתפסו מקום אצלו. וזהו נק' המשכת עצמותו ית' בתוך ההארה [שממנה נבראו כל העולמות והנבראים]. אבל בזמן הגלות הקב"ה מסלק את עצמו כביכול מלהיות מתגלה בתוך ההארה, היינו, שאינו מתעניין במעשי הנבראים, ושוב עולה לעצמותו ואין שום דבר תופס מקום, ומצד זה יכול להיות שליטת הגוים על ישראל].

כדי לקבל חיות מן הקדושה צריך להיות כלי מתאים אליה, והכלי לקדושה הוא הביטול. וידוע דכל דבר מקבל חיותו מן הקדושה, אפילו הקליפות, ואם כן, יש להבין כיצד הקליפות מקבלות חיותן מן הקדושה, הלא אינן כלים ראויים אל הקדושה, שהם בישות ומציאות בפני עצמן.

אלא הדרך שמקבלות חיותן היא מבחי' "רוממות ה' והתנשאותו בעצמותו", כי מדריגה זו היא למעלה לגמרי מכל הגדרים וההגבלות של העולמות והנבראים, ושם אין שום דבר תופס מקום, עד שאור וחושך, רע וטוב וכו' שוים ממש. כמו שלגבי בלי גבול המספר הגדול ביותר והמספר הקטן ביותר שוים ממש, דאין מספר גדול קרוב יותר אל הבלי גבול ממספר קטן, כי שניהם אינם בגדר הבלי גבול.

והנה, מבחינה עליונה זו שהיא למעלה מכל הגדרים והחוקים של הבריאה, הקליפות מקבלות חיותן, כי שם אין תנאי שכדי לקבל חיות צריך להיות כלי מתאים. וזהו ביאור הפנימי של הכתוב 'רם על כל גוים ה'', שהגוים והקליפות בכלל מקבלים חיותם מבחי' רוממותו ית' כפי שהוא מרום ומנושא בעצמותו.

ומזה נמשך ממשלת העכו"ם על ישראל בזמן הגלות, 'גוים מרקדין בהיכלו בו'²⁹. כי "שְׁמֵמִית פְּיָדֵים תִּתְפֹּשׁ וְהָיָא בְּהִיכְלֵי מְלָךְ"³⁰, שאינו תופס מקום כלל.

מזה שהשפעת החיות אל הגוים והקליפות באה מבחי' רוממות ה' בעצמותו נמשך להיות ממשלת העכו"ם על ישראל בזמן הגלות, עד שהגוים מרקדין בהיכלו ממש, דמאחר שמצד עצמותו ית' אין שום דבר תופס מקום, שגוים וישראל שוים שם, לכן יכול להיות שהגוים יהיה להם ממשלה גם על בני ישראל. וזוהי משמעות הכתוב 'שממית בידים תתפש והיא בהיכלי מלך' שביחס לגודל ועוצם רוממות המלך, כאשר יהיה שם עכביש לא ישים לב לזה כלל מחמת העדר החשיבות שלו לגבי המלך, שהוא כלא חשיב בעיניו, ואינו תופס מקום אצלו כלל.

וכך כל העולמות עליונים ותחתונים כולא כלא ממש חשיב קמי קוב"ה.

(29) ראה יומא טט, ב.

(30) משלי ל, כח.

(31) תהלים קמח, יג.

וזהו שבקשת בני ישראל מהשם להוציאם מן הגלות היא בלשון 'עורה למה תישן ה', ועל זמן הגאולה נאמר 'ויקץ כישן ה', שהקב"ה כביכול יתעורר מן מצב השינה שלו בזמן הגלות, וינהיג את העולם באופן שיהיה ניכר מעלת בני ישראל וצד הטוב בכלל על האומות והקליפה. היינו, שתמורת זה שהקב"ה נסתלק למעלה מעלה, יהיה גילוי אור אין סוף ב"ה בחכמה וחסד, שיושמך בתוך ההארה ומעשי הבריאה יתפסו מקום אצלו ויתעניין בהם. ועל ידי זה תהיה הנהגת העולמות כפי רצונו האמיתי של הקב"ה, באופן שיהיה ניכר בגלוי שבני ישראל הם עיקר המכוון של הבריאה.

ו'יאר פניו³⁵ — פנימיות רצונו כו'.

וזהו גם מה שאומרים 'יאר ה' פניו אליך' וכן כתיב 'יאר פניו אתנו סלה', שהקב"ה יאיר מפנימיות רצונו בתוך העולמות בהתגלות, שאז הנהגת העולמות תהיה כפי פנימיות רצונו וחפצו האמיתי, "להרגיש בצערן של ישראל אפילו הרגשה כל שהיא, כמ"ש 'בכל צרתם לו צר', ואז "אינו רם ומתנשא על הגוים, אדרבה, מדקדק עמהם כחוט השערה במה שמצירים לישראל" (מאה"ז תקס"ג).

[ומבאר כיצד פועלים זאת שהקב"ה יתעניין במעשי הבריאה, ויאיר בתוך העולמות מפנימיות רצונו (תמורת המצב דגלות שבבחי' סילוק מן העולמות):]

והיינו, על-ידי המשכת התורה ומצות.

על ידי שבני ישראל יתנהגו כרצונו ית' ויקיימו תורה ומצוות בזה יעוררו אותו, כביכול, ממצב השינה של זמן הגלות. שכן על ידי קיום התורה והמצוות ממשיכים אותו ית' למטה שיאיר מעצמותו לתוך ההארה אלקית שממנה נבראו העולמות כנ"ל (וכמבואר לעיל שהמצוות הן 'אברים דמלכא', שבהן ועל ידן נמשך אור אין סוף ב"ה למטה).

וזהו "הבט משמים וראה", ו"השקיפה ממעון קדשך מן השמים", שם מים, שהיא בחינת התורה שנמשלה למים³⁶.

ועל פי זה יובן מדוע נאמר 'הבט משמים וראה' ו'השקיפה כו' משמים', שהקב"ה יראה את ישראל מבחי'

וזהו 'כד סליק קוב"ה לעילא כו'³², רצה לומר, שנסתלק החיות מההארה למעלה מעלה לבחינת עצמותו ומהותו, ואזי העולמות אינם תופסים מקום כלל.

איתא בזהר שבזמן הגלות הקב"ה עולה למעלה מעלה. אין הכוונה שהשם אינו נמצא למטה, שהרי 'לית אתר פנוי מיניה', אלא הענין הוא שבזמן הגלות אין הקב"ה מנהיג את העולם באופן שהוא מתגלה בתוכו, אלא הוא עולה כביכול למעלה מעלה, והשגחתו אינה ניכרת בגילוי בעולם. ולכן בגלות יכול להיות מצב שהגוים ימשלו על ישראל עם קרובו כנ"ל, כי אז הקב"ה מסלק את עצמו מתוך ההארה אלקית המתלבשת בהנבראים, וחוזר לעצמותו איפה שאין שום דבר תופס מקום.

והנהגת העולמות הוא בבחינת שינה כביכול, כאדם הישן שנסתלק שכלו מהכלי — שהוא הגוף — למקורו ושרשו, ולא נשאר כ"אם כח הדמיון, שהוא רשימו כו'.

מצב העולם בזמן הגלות — כאשר הקב"ה מסתלק למעלה — נמשל לשינה, שאז כחות נפשו הפנימיים מסתלקים מהכלים שלהם וחוזרים לעצמות הנפש. כנראה בחוש שבשעת השינה האדם חולם, ובחלום יכול להיות חיבור דברים הפכים ממש, כי אז כח השכל שלו שבדרך כלל מחייב שכל דבר יש לו מקומו ואי אפשר להיות שנה הפכים יחד, מסתלק ועולה לשרשו בעצם הנפש, ואז אין דבר תופס מקום ולכן יכול להיות חיבור הפכים. וכך הוא מצב הגלות, שאז מסתלק הקב"ה מן ההארה ועולה לעצמותו אשר שם אין דבר תופס מקום, ויכול להיות דברים בלתי מסודרים, שהגוים ימשלו על ישראל עם קרובו.

ולבן כתיב³³ "ויקץ כישן ה'", וכתיב³⁴ "עורה למה תישן ה'" — שיהיה גילוי אור-אין-סוף ב"ה בחכמה וחסד בבחינת עצמותו ומהותו ית' כבבודו ובעצמו.

(32) זהר חלק ב נח, ב. חלק ג ז, ב. כ, ב.

(33) ישע' סג, טו. תהלים עח, סה.

(34) תהלים מד, כד.

(35) ע"פ במדבר ו, כה.

(36) בספר המאמרים תש"ח מוסיף: "שנאמר 'הוי כל צמא לכו למים' כו', שזה קאי על בחינת התורה".

בחינת 'אֶסְפְּקֵלְרִיא הַמַּאִירָה'.

'מראות אלקים' היא בחינת 'אספקלריא המאירה', היינו, שעל ידי שישראל לומדים תורה נראים לפניו ית' כאילו מסתכל דרך 'אספקלריא המאירה'.

[ומבאר עניינו של 'אספקלריא המאירה' לפי פשוטו וכן בנמשל:]

שעל-ידי בחינת 'שמים', הנה, מתראה לפניו כביכול כאילו על-דרך-משל רואה כמראה המאירה שהיא מבלי זכוכית, שעל-ידי המראה נראה הדבר שרואין בה לדבר גדול יותר ומשובח יותר ממה שרואין אותה כך בלא מראה.

'אספקלריא המאירה' היא כלי זכוכית כזה שעל ידו יכולים לראות דבר רחוק וקטן כדבר גדול יותר ומשובח יותר מממה שנראה לעין בלעדיו. כדוגמת אדם המסתכל על הכוכבים בשמים, שנראים קטנים מאד מחמת ריחוקו מהם, אבל ע"י שרואה אותם דרך כלי זכוכית זה נראים בהירים וגדולים יותר.

כך על-ידי 'הבטה' ו'השקפה' בבחינת התורה, שם נראים לפניו ישראל – שהם מקיימים התורה – בבחינת שבח וגדולה.

וכך בנמשל, שעל ידי שהקב"ה רואה את בני ישראל דרך התורה, הגם שכשלעצמם אינם תופסים מקום כלל לפניו ית', הרי נראים כדבר גדול וחשוב.

וזהו "וְיָמִי כְעֵמֶךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאַרְצֵי"³⁸, פירוש, שהם ממשיכים להיות שורה ומתגלה בחינת 'הוי"ה אחד' שיהיה שורה בארץ התחתונה.

ועל פי הנ"ל יבואר הפירוש הפנימי של הכתוב 'ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ'. פירוש, הפסוק מדבר בשבחם של ישראל ואומר מי כעם ישראל שהם 'גוי אחד בארץ', כלומר, שעל ידי לימוד התורה וקיום המצוות ממשיכים בחי' 'ה' אחד' היינו, מהותו ועצמותו ית', למטה בארץ, בעולם הזה התחתון. נמצא, שרק בכוחם של בני ישראל להמשיך ולהשכין אלקותו ית' למטה, כי רק להם ניתנו תורה ומצוות, ולכן אומר הכתוב מי בעולם כמוהם.

השמים שווקא (ואז 'וברך את עמך ישראל'), כי שמים קאי על התורה, ד'שמים' נוטריקון 'שם מים', והתורה נמשלה למים כמאמר רז"ל על הכתוב 'הוי כל צמא לכו למים' דקאי על התורה. וזהו תוכן הבקשה 'הבט ומשים' – שהקב"ה יביט ויסתכל עלינו, ככיכול, מן ה'שמים' דווקא, היינו, באמצעות התורה והמצוות שאנו מקיימים.

ואזי "וברך את עמך את ישראל", כי על-ידי בחינה זו נהיה אנחנו עם בני ישראל נתראים לפניו לדבר חשוב.

ועל ידי זה שהקב"ה יסתכל עלינו על ידי קיום התורה והמצוות אזי בני ישראל תופסים מקום אצלו ית' ומתראים לפניו ל'דבר חשוב', שגם לגבי עצמותו ית' שלמעלה מכל הגדרים וההגבלות ניכרת מעלתם של ישראל. ולכן על ידי הבטה בבחינת התורה, 'שמים', כל הברכות נמשכות לישראל.

[ומבאר הטעם לכך שעל ידי התורה נראים ישראל לדבר חשוב גם לגבי עצמותו ית':]

שבֵּל עֵיקַר הַהֲשָׁגָה וְהַגִּילּוּי הוּא עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה, וְהַתּוֹרָה הִיא אֲצִלְנוּ בְּהַתְּגַלּוּת.

כל עיקר הגילוי של אור אין סוף ב"ה הוא על ידי התורה, כי התורה היא חכמתו ית', והוא ית' וחכמתו אחד ממש, וכאשר נתן לנו את התורה "כאילו נתן לנו את עצמו" (תניא פרק מז), ולכן כאשר לומדים תורה ממשיכים את הקב"ה עצמו שיתגלה למטה. וכן התורה היא בהתגלות אצלינו, היינו, שאנו יכולים להבין את התורה בשכלינו וחכמת התורה מתגלית בנו ממש. ומשום זה כאשר לומדים תורה ממשיכים את עצמותו ית' ממש למטה ומתראים לפניו לדבר חשוב, ותופסים מקום אצלו, וכמבואר לעיל שהדרך לפעול שהקב"ה עצמו ישם לב אל מעשי הנבראים היא ע"י שיומשך לתוך ההארה, ועיקר ענין המשכה זו נפעלת ע"י התורה.

וזהו "נִפְתָּחוּ הַשָּׁמַיִם וְאֶרְאָה מְרָאֵת אֱלֹקִים"³⁷.

הפירוש הפנימי בזה הוא שהקב"ה רואה את הנעשה למטה בבני ישראל באמצעות בחי' השמים, היינו, התורה. ואזי בני ישראל נראים לפני השם באופן של 'מראות אלקים', כפי שממשיך לבאר עניינו.

[38] דה"א ז', כא.

[37] יחזקאל א, א.

והיינו בשיקיים מאמר רז"ל⁴¹ 'בכל יום יהיו בעיניך כחדשים'.

הדרך להגיע לרצון זה בלימוד התורה וקיום המצוות היא מבוארת במאמר רז"ל 'בכל יום יהיו בעיניך כחדשים', שתורה ומצוות יהיו בעיני האדם כחדשים ממש, שכל פעם שניגש ללמוד תורה ולקיים מצוה יהיה בעיניו כאילו זה הפעם הראשונה שלו, ועל ידי זה יהיה לו חיות והתלהבות גדולה אז, ויהיה לו רצון הלב.

[ויבאר כיצד יכול להיות שיהיו 'כחדשים ממש', הרי טבע הדברים הוא שדבר שעושה פעמים הרבה במשך הזמן נעשה ישן אצלו:]

דהיינו, בְּשֵׁשִׁים אֶל לְבוֹ וּיְתוּבֹנֵן בְּמוֹחוֹ וּשְׂבָלוֹ מֵהַ שְׂכֵתוֹב⁴² "אני ראשון ואני אחרון", ו"אני הוי"ה לא שנית"⁴³, ו"אתה הוא קודם שנברא העולם כו"⁴⁴.

כאשר האדם ישים אל לבו ויתבונן בזה שבתוך התורה ומצוות מלובש אור אין סוף ב"ה עצמו – שעליו נאמר 'אני הוי' לא שנית', שאין לו שום שינוי מבריאת העולמות – הרי יתעורר ברצון ותשוקה גדול לקיים מצוה זו, כי בזה יכול להתקשר עם הקב"ה עצמו. ולכן כל פעם שניגש לקיים מצוה או ללמוד תורה ושוב יתבונן בדבר זה ממילא תורה ומצוות יהיו 'כחדשים ממש' בעיני האדם, וכאשר יקיים אותן ירצה להמשיך אור אין סוף ב"ה שיתגלה למטה⁴⁵.

(41) רש"י דברים ו, ו. בשם הספרי.

(42) ישעי' מד, ו.

(43) מלאכי ג, ו.

(44) נוסח תפילת השחר.

(45) או יש לומר שהכוונה כאן היא שכדי לעורר אהבה זו דבחי' רשפי אש (זהב) צריך להתבונן בענין 'אני הוי' לא שנית', שאין לו שום שינוי מהתהוות הבריאה, כי כל העולמות אינם תופסים מקום אצלו ית', ולכן אינם פועלים בו שינוי, וכאשר מגיע להכרה אמיתית בזה יתעורר באהבה כרשפי אש להכלל באור אין סוף ב"ה עצמו שלמעלה מגדר שינוי, ועם כוונה זו יקיים את המצוות כדי להמשיך אור אין סוף ב"ה ממקורא דכולא בהן ועל ידן.

אבל לפי ביאור זה עדיין צריך להבין מהו הקשר להמאמר רז"ל 'בכל יום יהיו בעיניך כחדשים', דקאי על תורה ומצוות, דמהי השייכות של התבוננות זו בענין 'אני הוי' לא שנית' עם הכרת האדם שתורה ומצוות הן חדשים ממש כיום שניתנו. ואולי הכוונה כאן במאמר רז"ל זה היא לפירושו הפנימי (המובא במקומות אחרים בחסידות) שהאדם צריך לראות ולהתבונן בזה שהקב"ה 'מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית', 'כל יום יהיה בעיניך כחדשים', שענין זה קשור עם ההתבוננות ד'אני הוי' לא שנית', ואין כאן מקומות להאריך בזה.

לסיכום: הגם שהקב"ה עצמו רם ונשא מכל הבריאה וכולם אינם תופסים מקום לפניו, אף על פי כן, על ידי קיום התורה והמצוות של בני ישראל פועלים את המשכת וגילוי מהותו ועצמותו ית' למטה, שיתעניין בהם ויתפסו מקום לפניו, וזוהי מעלתם של ישראל, ומטעם זה הם חשובים לפניו.

והנה, אמרו רז"ל³⁹ 'מצות צריכות כוונה', היינו, כוונת הלב, 'רעותא דלבא', להמשיך אור-אין סוף ב"ה ממקורא דכולא, שיומשך ויתגלה בבחינת חכמה וחסד.

על אף שמבואר עד כאן שהדרך להמשיך אור אין סוף ב"ה עצמו למטה היא על ידי קיום תורה ומצוות, מכל מקום, יש תנאי נוסף לפעול המשכה זו, והוא מה שאמרו רז"ל 'מצוות צריכות כוונה', היינו, שלימוד התורה וקיום המצוות צריך להיות מתוך כוונת רצון הלב, היינו, שצריך האדם לעורר בעצמו תשוקה ורצון אל אור אין סוף ב"ה עצמו, ועל ידי שישתוקק לזה, הרי תשוקה זו עצמה תגרום שיומשך אור זה, וכן שיומשך בבחי' גילוי. כלומר, שיש ב' דברים כאן, (א) להמשיך אור אין סוף ב"ה "ממקורא דכולא", ו(ב) שהמשכה זו תהיה בגילוי, והם באים על ידי רצון זה, שבעת לימוד התורה וקיום המצוות יעורר בעצמו רצון להקב"ה בכבודו ובעצמו (אור אין סוף ב"ה ממקורא דכולא), וכן רצון שמדריגה זו תתגלה בו עד שיכול להרגיש אותה.⁴⁰

וזהו בחינת הזהב, שהזהב הוא מנוצץ כעין ניצוצי וגחלי אש לוחשות, וכך צריך להיות בחינת 'רעותא דלבא' ברשפי אש האהבה.

ואהבה ורצון זה הוא בחי' הזהב, ובנוסף למה שמבואר לעיל שהזהב שייך לצד שמאל כמ"ש מצפון זהב יאתה, הרי גם זהב גשמי מנוצץ כדוגמת אהבה זו הבוערת כרשפי אש.

[ומבאר כיצד מגיעים לזה:]

(39) ברכות יג, א. זהר חלק ג שו, ב.

(40) [זהו גם התוכן הפנימי של הכתוב 'אם ישים אליו לבו, רוחו ונשמתו אליו יאסוף', דעל ידי שהאדם "ישים אליו לבו, שלבבו יכסוף לדבקה בו ית', אזי 'רוחו ונשמתו אליו יאסוף', שיהי מתאסף השראת אלקות אצלו בקרב איש ולב עמוק" (תו"א ריש פרשת בראשית)].

רו"ל⁵¹ 'בטל רצונך מפני רצונו', שיהיה לו ביטול רצון, וכאילו אין לו רצון אחר כלל, רק לקיים מה שמצוה עליו השם יתברך.

אלא עיקר העבודה היא לקבל על עצמו עול מלכות שמים, היינו, לעבוד את ה' באופן דלמעלה מטעם ודעת (שמשיג שמאחר שהקב"ה הוא טוב, לכן יעבוד אותו), אלא כאדם העושה פקודת המלך, דכאשר גוזר עליו לעשות דבר מסויים ממלא את הציווי ללא שום חשבונות, אלא רק כי זהו רצון המלך. וזהו פירוש דברי רו"ל 'בטל רצונך מפני רצונו', לבטל את רצונו לגמרי אליו ית', שלא יהיה לו רצון אחר מלבד רצון הקב"ה.

וזהו ענין 'וגולה על ראשה' שנאמר גבי המנורה, שהוא בחי' הכתר שעל הראש ולמעלה ממנו, ובעבודה זאת אומרת – לעבוד את ה' באופן דלמעלה מטעם ודעת (השייכים לראש ומוח האדם), עבודת ה' בבחי' ביטול רצון, שזהו בחי' הכתר, כי הרצון הוא למעלה מהשכל, ולכן יכול להכריח את השכל ולהטות אותו למה שרוצה.

[ועתה מתחיל לבאר כיצד עבודת זו דווקא גורמת את ההשפלה והירידה של אור אין סוף למטה:]

ובקבלה זו אתכפייא סטרא אחרא ואסתלק יקרא דקוב"ה כו' [בכולהו עלמין]⁵².

עבודה זו בביטול רצון הנקראת 'קבלת עול מלכות שמים' היא בחי' 'אתכפייא סטרא אחרא', רצה לומר, על ידי שהאדם מבטל את רצון עצמו לרצון מלך מלכי המלכים הקב"ה הרי הוא כופה ומבטל ומכניע את ה'סטרא אחרא', היינו, צד האחר שאינו צד הקדושה.

והנה, איתא בזוהר שעל ידי עבודה זו ד'אתכפייא סטרא אחרא' – 'אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין', היינו, 'אין זה ענין סילוק האור ממש ח"ו, דאם כן, מאי מעליותא? אלא אדרבה, ודאי היא המשכת וגילוי אור אין סוף ב"ה, רק שהוא בחי' גילוי אור הסוכב כל עלמין, שאי אפשר שיהיה הגילוי בפנימיות בתוך הכלי, כי אם בבחינת רוממות, ולכן נק' 'אסתלק' – כאילו האור מתגלה רק מעט, ומסתלק' (תו"א פ' ויקהל פט, ד). נמצא, שבאמצעות עבודת זו נמשכת אור אין סוף ב"ה ממש למטה.

וזהו פירוש הא' של 'בשמים ובארץ', דהיינו, שמשפיל את עצמו לתוך בחינת שמים וארץ.

פירוש הא' המובא לעיל של 'המשפילי לראות בשמים ובארץ' הוא כפשוטו, שהקב"ה משפיל את עצמו לתוך בחינת שמים ובארץ, ד'שמים' קאי על התורה כנ"ל, שהקב"ה יורד ומתלבש בתוך התורה, ומתגלה על ידה; ו'ארץ' קאי על המצוות, והמצוות הן 'אברים דמלכא' שבהם יורד ומתלבש אור אין סוף ב"ה.

וביאור פירוש הב' – שבחינת שמים וארץ הוא הגורם ההשפלה – יובן עם מה שכתוב⁴⁶ "וגלה על ראשה", שפירוש 'גלה' הוא מלשון "גולת הכותרת"⁴⁷, שהיא בחינת כתר למעלה מן הראש.

והיינו, בחינת 'כתר מלכות' עטרת תפארת⁴⁸.

והענין:

- לבאר מהות בחינה זו ד'כתר מלכות' בעבודת האדם, וכן איך קשורה לבחי' 'שמים' ו'ארץ', וכיצד בחינה זו גורמת את ההשפלה, 'המשפילי לראות בשמים ובארץ'.

כי זה כלל גדול בעבודת ה': שהעבודה שמצד הרצון והבחירה שמחמת השגת המשכילים 'קרבת אלקים כי טוב'⁴⁹, אין זו נקראת בשם עבודת עבד.

כאשר האדם עובד את ה' מחמת שהשיג ש'קרבת אלקים לי טוב', היינו, שעבודתו היא ע"פ טעם ודעת – אין זו נקראת עבודת עבד, כלומר, דאין זה ענין תכלית העבודת ה'.

[והטעם לזה:]

כי עיקר העבודה היא לקבל עליו עול מלכות שמים, שהיא למעלה מן הטעם והדעת המושג, וכמו שכתוב⁵⁰ "שום תשים עליך מלך", וכמאמר

(46) זכר"ד, ד, ב.

(47) מלכים-א ז, מא-מב.

(48) ישע"י, סב, ג.

(49) ראה תהלים עג, כח.

(50) דברים ז, טו.

(51) אבות ב, ד.

(52) ראה זהר חלק קכח, ב ואילך.

מוחלט ללא שום חשבונות על פי טעם ודעת (כמבואר לעיל), אזי יהיו לי, היינו, יתקשרו עמו ית' עצמו, עם מהותו ועצמותו, כי התקשרותם אליו אינה תלוי' בתנאים כלל, אלא ביטול רצון לגמרי, ובמילא יומשך גילוי אור אין סוף ב"ה עצמו, כי עבודה זו כביכול מגיעה לשם.

וזהו "המשפילי לראות בשמים ובארץ", פירוש, שעל-ידי בחינת 'שמים' ו'ארץ', שהם בחינת תורה שבכתב ותורה שבעל פה, ופעמים שהם נקראים בחינת תורה ותפלה, ועל-ידי-זוה גורם ירידת והמשכת אור-אין-סוף ב"ה.

ועל פי זה יובן פירוש הב' ב'המשפילי לראות בשמים ובארץ', שעל ידי בחי' שמים וארץ נעשית ההשפלה והירידה של אור אין סוף ב"ה. שכן שמים וארץ קאי על תורה שבכתב ותורה שבעל פה (כפי שמבואר לעיל הקשר בין תורה בכלל ושמים⁵⁶), ונתבאר שעל ידי תורה בכלל ממשיכים אור אין סוף ב"ה למטה. ועוד פירוש ב'שמים' ו'ארץ' הוא, ש'שמים' קאי על תורה, ו'ארץ' על תפילה, ועל ידם נמשך אור אין סוף ב"ה ממקורא דכולא למטה.

[יבאר הטעם מדוע בכוח התפילה להמשך המשכה עליונה זו.

ונקודת הדברים היא, שבאתכפיא סטרא אחרא אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין, וזהו המשכת אור אין סוף ב"ה עצמו ממקורא דכולא, ועבודה זו דאתכפיא היא עיקר העבודה דתפילה, ולכן על ידי תפילה, בחינת 'ארץ' (כפי שיבואר מיד להלן), נפעלת המשכה זו.

[וזהו שממשך:]

כי התפלה היא מבחינת 'ארץ', שהיא בחינת ביטול רצון להיות כעפר [וארץ].

[מבאר כיצד רואים בתפילה ענין הביטול:]

וזהו ענין הצעקה במרירות, "צֶעֶק לָפֶם"⁵⁷, "וַיִּצְעֲקוּ אֶל ה' בְּצַר לָהֶם"⁵⁸.

⁵⁶ ראה תו"א בראשית ד"ה השמים כסאי א, ג לביאור הקשר בין תורה שבכתב לשמים, ותורה שבעל פה לארץ.

⁵⁷ איכה ב, יח.

⁵⁸ תהלים קז, ו.

[עדיין צריך להבין איך עבודה זו קשורה לבחי' שמים' ו'ארץ' כאמור לעיל, שיהמשפילי – המשכת אור אין סוף ב"ה ממש – נעשה ע"י בחי' שמים וארץ. וענין זה יבואר להלן בסמוך].

וזהו 'ברוך אתה הוי"ה אלקינו מלך העולם'⁵³, שנמשך להיות בחינת מלכותו על העולם מחמת ביטול רצון להיות עבד לו, ואזי נמשך מלמעלה להיות בחינת 'מלך', כי 'אין מלך בלא עם'⁵⁴.

ולפי זה יבואר פירוש פנימי בנוסח ברכות המצוות. שהמצוות הן פקודות וגזירות המלך הקב"ה, ובהן בא לידי ביטוי ביטול רצון הנ"ל להיות כעבד להמלך. ועל ידי ביטול, אתכפיא סטרא אחרא, נמשך אור אין סוף ב"ה עצמו למטה, אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין. והנה, ענין זה מתואר בנוסח הברכה – 'ברוך אתה הוי' אלקינו', שתחילה הקב"ה נעשה 'אלקינו' המושל ושולט עלינו ע"י שמקיימים מצוותיו, ועל ידי ביטול זה להיות כעבד אל ה' נעשה המשך לשון הברכה 'מלך העולם', כלומר, שנמשך גילוי אור אין סוף ב"ה ממש בכל העולמות עליונים ותחתונים, 'אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין'.

והמשכה זו להיות 'מלך העולם' נעשית רק כאשר בני ישראל מבטלים את עצמם להיות עבדים אל ה', כי ידוע ד'אין מלך בלא עם', דכל ענין המלכות יתכן רק אם יש עם המקבלים עליהם את המלך, דאם לאו, על מה מולך? וזהו שרק על ידי הביטול של העם נמשך גילוי זה של אור אין סוף ב"ה להיות 'מלך העולם'.

וזהו "כי לי בני ישראל עבדים"⁵⁵, פירוש, שעל-ידי שיהיו בבחינת עבדים, אזי יהיו לי, ואזי יומשך גילוי אור-אין-סוף ב"ה ממקורא דכולא.

וזהו הפירוש הפנימי של הכתוב 'כי לי בני ישראל עבדים', דעל ידי שבני ישראל יהיו בבחי' עבדים לה' בביטול

⁵³ נוסח הברכות.

⁵⁴ בחי' וישב לח, ל. ריש פרשת בלק. כד הקמח ר"ה (ב) ד"ה ועוד (בהוצאת שעועל ע' שעט). ספר החיים (לאחי המהר"ל) ח"ה. ספר גאולה וישועה פרק ב'. עמק המלך שער שעשועי המלך ריש פרק א. תניא ח"ב ריש פרק ז (פא, ב). אגרת הקדש סימן כ (קל, ב). וראה פרקי דר"א פרק ג. בחי' וירא כב, יג. אוה"ת סוכות ע' א'תשלא. האוינו ע' א'תרמא (שם מציין לכמה מקומות). וראה תו"א נג, ד.

⁵⁵ ויקרא כה, נה.

קדושה מיוחדת, כי העלה אותנו לבחי' 'קודש העליון' (כמבואר עניינו בזה במקום אחר (ראה בהערה כאן)).

וזהו בחינת "מנורת זהב כו", בחינת שמאל, וכמו שכתוב⁶¹ "מצפון זהב יאתה כו".

ועל פי כל זה יובן מה שכתוב 'מנורת זהב כולה' – "שכל המשכות מלעילא לעילא, מריש כל דרגין, הוא על-ידי בחינת זהב, שהוא בחינת שמאל, כמו שכתוב 'מצפון זהב יאתה על אלוה נורא הוד'" (ל' המאמר לעיל), כלומר, שכל ההמשכות נמשכות על ידי האהבה כרשפי אש שמקורה מבחי' הגבורה, צד שמאל, וכמבואר לעיל בענין 'מצות צריכות כוונה'⁶².

אך, הגורם לבחינה ומדרגה רבה זו וביטול רצון זה:

הנה, כתיב⁶³ "ושנים זיתים עליה אחד מימין הגלה ואחד על שמאלה", וכתוב אחד אומר אשר הם מריקים הזהב - שהזתים הללו היו שופכים את הזהב לתוך הגולה, כמ"ש (זכרי' ד, יב) "שְׁתֵּי שַׁבְּלֵי הַזֵּיתִים אֲשֶׁר פִּיֵּד שְׁנֵי צְנִתְרוֹת הַזֶּהָב הַמְרִיקִים מֵעֲלֵיהֶם הַזֶּהָב", פירוש, שעל-ידם נמשך בחינת הזהב - האהבה כרשפי אש לה, והם הם בחינות התורה והמצות בשרשם, שמהם נשפע בחינת התעוררות בניצוץ אלקות שבאדם, לעורר את האהבה כרשפי אש - בחינת הזהב, ומרירות על נפשו מעומקא דלבא בצר לו בגלותא כמאסר הגוף - בחינת הביטול דתפילה, ולהיות כלתה נפשו להשתפך אל חיק אביה⁶⁴ בכלות הנפש לצאת מנרתקה.

מבואר בחסידות אשר ישנם ב' סוגי אתערותא דלעילא, אחד שבא על ידי עבודת האדם (באתערותא דלתתא

ענין הביטול רצון בתפילה בא לידי ביטוי בהצעה המתעוררת אז כתוצאה מההשגה שהאדם נמצא במקום צר ('ויצעקו אל ה' בצר להם'), היינו, בעולם הזה הגשמי שהוא 'מקום צר' שנברא מאורו ית' המצומצם, והוא רחוק מאד ממנו ית'. ועל ידי התבוננות זו יצעק אל ה' בביטול כל רצונותיו, שלא ירצה בדבר אחר, רק להכלל באור אין סוף ב"ה עצמו, כמ"ש 'מן המיצר קראתי י"ה, ענני במרחב י"ה', שקורא וצועק אל ה' מן מקום צר, ועל ידי זה נמשך עליו אור אין סוף ב"ה עצמו, בחי' המרחב האמיתי, כפי שממשיך לבאר.

ועל-ידי-זה "ופרעה הקריב"⁵⁹, כי על-ידי אתערותא דלתתא מעומקא דלבא במרירות נפשו מפנימיות נקודת הלב, אזי אתכפיא סטרא אחרא [פרעה] ו'אסתלק יקרא דקוב"ה' וכו'.

על ידי ביטול וצעה זה שהאדם מעורר בשעת התפילה גורם להמשכת אור אין סוף ב"ה ממקורא דכולא, וכמבואר לעיל שבאתכפיא סטרא אחרא אסתלק יקרא דקוב"ה, דהאתכפיא כאן הוא הצעה במר נפשו על היותו במקום צר, שבזה מבטל את רצונו שלא יהיה לו אלא רק אחד לה' בלבד.

וזהו מה שדרשו רז"ל על הכתוב 'ופרעה הקריב', שהקריב את לבם של ישראל לאביהם שבשמים, כי על ידי העשר מכות שהיו שבירה וביטול גדול אל הסטרא אחרא, בחי' פרעה ומצרים, ממילא נעשתה המשכת אור אין סוף ב"ה עצמו שגרמה לקירוב הלבבות של כל ישראל לה'.

וכן על-ידי התורה והמצות 'אשר קדשנו במצותיו', שהעלנו בקדש העליון כו' כמ"ש במקום אחר⁶⁰ – רוח אייתי רוח ואמשיך רוח ה' וגילוי אור-אין-סוף ב"ה ממקורא דכולא.

וכן על ידי קיום התורה והמצוות ממשיכים גילוי אור אין סוף ב"ה ממקור דכולא, כי כמבואר לעיל בתורה מלובש אור אין סוף ב"ה עצמו וכן המצוות נקראות 'מצותיו', כן הן המצוות של הקב"ה עצמו, ועל ידי קיומן נמשך אור אין סוף ב"ה עצמו למטה, וזהו 'אשר קדשנו במצותיו', שה' נתן לנו הכח להמשיך המשכה עליונה זו ע"י ש'קדשנו', שהשפיע בנו

(61) איוב לו, כב.

(62) ואולי הכוונה כאן היא גם לבחי' הביטול רצון שבתפילה, שגם הוא מושרש בבחי' הגבורה דצד שמאל, שמצמצם את רצונו (ענין הגבורה וצמצום) ומבטל את עצמו לה'. ומבואר שביטול זה גורם להמשכה דבחי' 'משפילי'.

(63) זכרי' ד, ג.

(64) ראה תניא פרק נ. תו"א כז, א. סז, א.

(59) שמות יד, י. וראה שמות רבה עה"פ.

(60) ראה תניא פרק מו (סה, ב-סו, א).

אלא ש"באורך נראה אור", דהיינו, על-ידי הארת אור התורה ומצות, שהן הן בחי' 'אברין דמלכא', שם בחינת המשכה להיות 'נראה אור' ונתגלה בבחינת גילוי.

אלא הדרך היחידה שבה יכול להיות גילוי מהותו ועצמותו ית' היא על ידי בחי' 'אורך', האור שלך, של הקב"ה ממש. היינו, מבואר לעיל שמצוות הן 'אברים דמלכא', שכלים שעל ידן נמשך אור אין סוף ב"ה עצמו בדוגמת אברי האדם, וכן מבואר שעיקר גילוי אלקות הוא באמצעות התורה, ולכן מובן ש'באורך' – ע"י קיום התורה והמצוות, 'נראה אור' – נמשך להיות גילוי מהותו ועצמותו ית' למטה בדיוק כמו שהוא למעלה.

[ופירוש הבי' של 'באורך', [אנחנו] נראה אור:]

וגם אנחנו נראה, כי מאחר שעל ידינו מתראה האור, הרי אנחנו נראים באור זה, ומתגל' הארת קדושת ישראל, כמו שכתוב⁶⁵ "ומי כעמך ישראל בו"⁶⁶.

ומכיון שאור וגילוי זה נמשך על ידי עבודת בני ישראל בקיום תורה ומצוות, הרי בזה נראים חשובים ותופסים מקום אצלו ית' (כנ"ל), שמתגלית הארת קדושת ישראל, שאך ורק בכוחם ויכולתם להמשיך 'ה' אחד' בארץ, ומטעם זה נראים דבר חשוב (כבאספקליא המאירה) כהשבח 'מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ'. וזהו 'באורך נראה אור', שעל ידי אורך של ה', היינו, תורה ומצוות, אנחנו בני ישראל נראים כדברים חשובים, כי אנחנו אלו שיכולים להמשיך אור זה ולמלא את כוונתו ית' להמשיך התגלות אור אין סוף ב"ה עצמו למטה.

אתערותא דלעילא), ואחד שבא לפני עבודת האדם. ומבואר אשר התעוררות זו שבאה לפני עבודת האדם נותנת כח לאדם שיהא ביכולתו לעורר את עצמו ולעבוד את ה' בכוחות עצמו. והתעוררות נמשכת ממדריגה נעלית ביותר. וזהו ענין השנים זתים שמריקים את הזהב, היינו, בחינת התעוררות זו המאירה לאדם מלמעלה קודם עבודתו, ונותנת באדם את הכח והאפשריות להתעורר בבחי' זהב, אהבה כרשפי אש, וצעקה הביטול בתפילה.

[על פי כל הנ"ל ישוב לתרץ השאלות שהקשה בתחילת המאמר. תחילה יתרץ מה שהקשה מדוע כתיב 'כי עמך מקור חיים' ולא 'כי אתה מקור חיים':]

וזהו "כי עמך מקור חיים", רצה לומר, שמקור החיים והמשכות שפע אור אלקי בכל העולמות עליונים ותחתונים הוא בטל וטפל לגבי קוב"ה בכבודו ובעצמו, כי הקב"ה בכבודו ובעצמו אינו בגדר המשכה והשפעה כלל.

אור האלקי שמחיה את העולמות המוגבלים הוא רק הארה לבד לגבי הקב"ה עצמו שאין לו שום ערך ושייכות לכל הבריאה. ולכן נאמר 'כי עמך מקור חיים', שמקור החיים של כל העולמות והנבראים אינו הקב"ה עצמו, כי עצמותו ית' אינו בגדר הבריאה כנ"ל, אלא הוא 'עמך' – טפל ובטל אל הקב"ה בכבודו ובעצמו, כי הוא רק הארה וזיו מצומצם בעלמא הנמשך ממנו, שכלא חשיב לגבי הקב"ה עצמו.

[ועתה יבאר את ב' הפירוש במה שכתוב 'באורך נראה אור', (א) על ידי אורך נמשך ונתגלה אור; (ב) על ידי אורך אנחנו נראה:]

(65) נסמן לעיל.

(66) בד"ה זה תשל"ד (הנחה) מוסיף: "ויש להוסיף בזה דסיום הכתוב מי כעמך ישראל) הוא 'קוי אחד בארץ', היינו, שישראל הם למעלה מכל האומות [וצריך עיון מדוע לא הובא סיום הכתוב בהדרוש [כאן], אם זהו מחמת השמטת הצנזור או שכך אמר רבינו הזקן בדיבור], עיין שם.

קיצור המאמר

המנורה היא בחי' כנסת ישראל, וז' מדותיה הן המדות עליונות שמאירות בכל נפש מישראל בבחי' מקיף. שבעה שבעה מוצקות הן בחי' ההמשכות מסובב כל עלמין לאתערותא דלעילא זו. כל מדריגות אלו נמשכות על ידי בחי' זהב, כדכתיב 'מנורת זהב כולה'.

כתיב 'המשפילי לראות בשמים ובארץ', ההמשכה מבחי' סובב כל עלמין במלא כל עלמין, ובפסוק זה יש ב' פירושים, א – משפיל את עצמו לראות בשמים ובארץ, ב – שמים וארץ גורמים להשפלה זו.

והענין הוא, 'המגביהי לשבת' פירוש, שהוא ית' גבוה במעלה ומובדל מגדר עלמין, ומה שהוא מתלבש תוך עלמין, זוהי ירידה והשפלה גדולה.

והתלבשות זו היא נעשית על ידי תורה ומצוות, דאתערותא דלתתא גורמת לאתערותא דלעילא, וזהו דכתיב 'השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל'. דמצד עצמו הרי כתיב 'רם על גוים ה'', שהוא למעלה לגמרי מגדר עלמין, וכולא קמיה כלא חשיב, וכל חיות העולמות היא כאדם שישן. ועל ידי תורה ומצוות ממשיכים אור אין סוף בעולמות. וזהו 'השקיפה כו' מן השמים', שהתורה היא בחי' שמים, ועל ידה נפעלת ההמשכה למטה, ואז 'וברך את עמך', כי אז אנו נראים אצלו ית' כדבר חשוב כמו באמצעות 'אספקלריא המאירה'.

וכל זה אנו ממשיכים על ידי תורה ומצוות מתוך כוונה הלב בהתעוררות האהבה כרשפי אש על ידי ההתכוננות במהות ההמשכה אלקית המלוכשת בתוך כל התורה ומצוות.

וזהו פירוש הא' שהוא משפיל את עצמו לתוך בחי' שמים וארץ על ידי תורה ומצוות. ופירוש הב' הוא שהם גורמים את ההשפלה. הנה, שמים וארץ הם תורה שבכתב ותורה שבעל פה, וכן תורה ותפילה, ועל ידי שאדם עבודתו בתורה ותפילה בקבלת עול וביטול רצונו, עבודת עבד, הרי הוא ממשיך את האור אין סוף בעולמות, שזהו בחי' הזהב, שעל ידו נמשך אור אין סוף ב"ה עצמו. ושנית זתים שעליה קאי על האתערותא דלעילא שנותנת כח לעבודת האדם בכלל.

וזהו 'כי עמך מקור חיים באורך נראה אור', שכל ההשפעות הן בטלות וטפלות לגבי ית', אלא ש'באורך' – על ידי תורה ומצוות – 'נראה אור', שמתגלה אור אין סוף ב"ה למטה, ואנחנו נראים באור זה כדבר חשוב.

הוראות בעבודת ה'

על ידי תורה ומצוות שבני ישראל מקיימים מתוך 'רעותא דליבא' – אהבה כרשפי אש – המתעוררת על ידי ההתכוננות שהקב"ה עצמו מלוכש בתוך המצוות, הרי הוא ממשיך אור אין סוף ב"ה עצמו ממקורא דכולא, שיאיר ותגלה למטה בעולם ובנפש האדם.

~ המאמר בלשונו כפי שמופיע בתורה אור ~

עם הוספת קצת סימני פיסוק, ופיתוח ראשיתיות, וחילוק לקטעים

משפיל את עצמו, שהם הם הגורמים לבחינת ירידה והשפלה זו.

וביאור הענין, כי פירוש המנביחי לשבת אין רצה לומר שהוא יתברך נבזה בבחינת מקום, שהרי הנה מקום אתי כתיב, והוא ית' מקומו של עולם כו'. אלא פירושו נבזה במעלה ועילוי אחר עילוי עד אין קץ ותכלית, שהוא קדוש ומובדל מגדר עלמין, כי כולם בחכמה עשית ועולם חסד יבנה, והוא יתברך רם ונשא ממדרגת חכמה עילאה וחסד עליון, ואין להם ערוך אליו יתברך כלל, וכדכתיב לך ה' הגדולה כו', שמדת הגדולה היא במילה אליו ואין עולה בשם גדולה כלל. וכן בחינת חכמה נחשבת לגבי הקב"ה כעשיה גשמית, כמו שכתוב כולם בחכמה עשית. אלא מה שמתלבש אור אין סוף ב"ה בחכמה וחסד ומתפשט תוך עלמין הוא בחינת ירידה והשפלה גדולה. והנה, בחינת התלבשות זו היא בבחינת תורה ומצות. וכמאמר רז"ל הקב"ה מניח תפילין הקב"ה מתפלל, ואמרו מלמד שנתעטף הקב"ה כו', ואמרו ג' ראשונות יושב ועוסק בתורה כו'. וכן על דרך זה כל המצות. וזהו אשר קדשנו במצותינו, במצותיו דייקא, שהמצות רמ"ח פקודין הן רמ"ח אברין דמלכא, כלומר, כמו למשל אבר הגשמי שהוא במל ומתאחד עם החיות הרוחני השוכן בקרבנו, כך כל המצות הם בטלים ומתאחדים באור אין סוף ב"ה ממש, ובהם ועל ידיהם נמשך גילוי אור אין סוף ב"ה להתלבש בבחינת חכמה וחסד, וקדשנו, שבאתערותא דלתתא בעשיית האדם מצות ה', גורם אתערותא דלעילא, ורוח אייתי רוח ואמשיך רוח כו'.

וזהו הכט משמים וראה, והשקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל. כי הנה, כתיב רם על כל גוים ה', שהעובדי כוכבים ומזלות מקבלים חיות מצד רוממות ה' והתנשאותו בעצמותו, כביכול, שהוא מצד עצמותו ומהותו רם ונשא מגדר עלמין עליונים ותחתונים, ואין להם יחוס ושייכות אליו כלל, ומזה נמשך ממשלת העובדי כוכבים ומזלות על ישראל בזמן

כי עמך מקור חיים באורך נראה אור. הנה, מה שכתוב נראה אור יש בו ב' פירושים. הא', הוא כפשוטו, שהאור נראה ומתגלה. והב', לשון רבים, מדברים בעדם, כלומר, אנחנו נראה את האור. ולהבין זה. גם להבין מהו כי עמך מקור חיים, ולא כתיב כי אתה.

כי הנה, כתיב (זכריה ד) ראיתי והנה מנורת זהב כולה וגולה על ראשה ושבעה נרתיה עליה שבעה ושבעה מוצקות לנרות אשר על ראשה ושנים זיתים עליה. וביאור הדבר, כי הנה, ענין המנורה הוא כמו שכתוב זה דבר ה' אל זרובבל, כלומר, שהמנורה הוא בחינת דבר ה', הוא בחינת כנסת ישראל, מקור נשמות ישראל. ושבעה נרותיה הם ז' מדות עליונות, אהבה ויראה והתפארות כו', שמאירים מלמעלה בכל נפש מישראל בבחינת אתערותא דלעילא, שאפילו ברשע שורה עליו מלמעלה בבחינת מקיף, ולכן כתיב עליה, שנבחינה זו שהוא בבחי' הראה מלמעלה בבחינת מקיף כולם שוים לטובה, וכמאמר רז"ל אכל כי עשרה שכינתא שריא, וכמ"ש בתניא. ושבעה ושבעה מוצקות, הם בחינות המשכות ממדרגות עליונות, מבחינת סוכב כל עלמין לאתערותא דלעילא זו. וכמה דרגין דא לעילא מן דא עד רום המעלות, וכולם הם בחינת שבעה שבעה. וזהו לנרות אשר על ראשה. והנה כתיב מנורת זהב כולה, שכל המשכות מלעילא לעילא מריש כל דרגין הוא על-ידי בחינת זהב, שהוא בחינת שמאל, כמו שכתוב מצפון זהב יאתה על אלוה נורא הוד.

והענין, כי הנה, כתיב המנביחי לשבת המשפילי לראות בשמים ובארץ, שמים פירוש שם מים, דהיינו, בחינת מים, שהוא בחינת המשכה ממקום גבוה, מסוכב כל עלמין, למקום נמוך להיות בחינת ממלא כל עלמין, והוא בחינת השפלה וירידה אצלו ית'. ופירוש בשמים ובארץ (בכית"ן הנוספין) מתפרש לשני ענינים. הא', שהוא משפיל את עצמו, כביכול, לראות תוך השמים ותוך הארץ. והב', כלומר, שעל ידי בחינת שמים וארץ

ושכלו מה שכתוב אני ראשון ואני אחרון, ואני הוי"ה לא שנית, ואתה הוא קודם שנברא העולם בו. וזהו פי' הא' של בשמים ובארץ, דהיינו, שמשפיל את עצמו לתוך בחינת שמים וארץ.

וביאור פירוש הב', שבחינת שמים וארץ הוא הגורם ההשפלה, יובן עם מה שכתוב וגולה על ראשה, שפירוש גולה הוא מלשון גולת הכותרת, שהיא בחינת כתר למעלה מן הראש, והיינו, בחי' כתר מלכות עמרת תפארת. והענין, כי זה כלל גדול בעבודת ה', שהעבודה שמצד הרצון והבחירה שמחמת השגת המשכילים קרבת אלקים כי טוב, אין זו נקראת בשם עבודת עבד, כי עיקר העבודה היא לקבל עליו עול מלכות שמים, שהיא למעלה מן הטעם והדעת המושג, וכמו שכתוב שום תשים עליך מלך, וכמאמר רז"ל במל רצונך מפני רצונך, שיהיה לו ביטול רצון וכאילו אין לו רצון אחר כלל, רק לקיים מה שמצוה עליו השם יתברך, ובקבלה זו אתכפיא סטרא אחרא ואסתלק יקרא דקוב"ה בו. וזהו ברוך אתה הוי"ה אלקינו מלך העולם, שנמשך להיות בחינת מלכותו על העולם מחמת ביטול רצון להיות עבד לו. ואזי נמשך מלמעלה להיות בחינת מלך כי אין מלך בלא עם. וזהו כי לי בני ישראל עבדים, פירושו שעל ידי שיהיו בבחינת עבדים, אזי יהיו לי, ואזי יומשך גילוי אור אין סוף ב"ה ממקורא דכולא. וזהו המשפילי לראות בשמים ובארץ, פירוש, שעל ידי בחינת שמים וארץ, שהם בחינת תורה שנכתב ותורה שבעל פה, ופעמים שהם נקראים בחינת תורה ותפלה, ועל ידי זה גורם ירידת והמשכת אור אין סוף ב"ה, כי התפלה היא מבחינת ארץ, שהיא בחינת ביטול רצון להיות בעפר. וזהו ענין הצעקה במדרות, צעק לבם, ויצעקו אל ה' בצר להם, ועל ידי זה ופרעה הקריב, כי על ידי אתערותא דלתתא מעומקא דלבא במדרות נפשו מפנימיות נקודת הלב, אזי אתכפיא סטרא אחרא ואסתלק יקרא דקוב"ה וכו', וכן על ידי התורה והמצות, אשר קדשנו במצותיו, שהעלנו בקדש העליון בו, כמ"ש במקום אחר, רוח אייתי רוח ואמשיך רוח ה' וגילוי אור אין סוף ב"ה ממקורא דכולא. וזהו בחינת מנורת זהב בו, בחינת שמאל, וכמו שכתוב מצפון זהב יאתה בו.

הגלות, גוים מרקדין בהיכלו בו. כי שממית בידים תתפש והיא בהיכלי מלך, שאינו תופס מקום כלל. וכך כל העולמות עליונים ותחתונים כולא בלא ממש חשיבי קמי קוב"ה, וכדכתיב כי נשגב שמו לבדו, רק הודו וזיוו והארתו על ארץ ושמים. וזהו כד סליק קוב"ה לעילא בו, רצה לומר, שנסתלק החיות מההארה למעלה מעלה לבחינת עצמותו ומהותו, ואזי העולמות אינם תופסים מקום כלל, והנהגת העולמות הוא בבחינת שינה כביכול, כאדם הישן, שנסתלק שכלו מהכלי שהוא הגוף למקורו ושרשו, ולא נשאר כי"אם כח הדמיון, שהוא רשימו בו. ולכן כתיב ויקץ בישן ה', וכתיב עורה למה תישן ה', שיהיה גילוי אור אין סוף ב"ה בחכמה וחסד בבחינת עצמותו ומהותו ית' בכבודו ובעצמו, ויאר פניו, פנימיות רצונו בו. והיינו, על ידי המשכת התורה ומצות. וזהו הבט משמים וראה, והשקיפה ממעון קדשך מן השמים, שם מים, שהיא בחינת התורה שנמשלה למים, ואזי וברך את עמך את ישראל, כי על ידי בחינה זו נהיה אנחנו עם בני ישראל נתראים לפניו לדבר חשוב, שכל עיקר ההשגה והגילוי הוא על ידי התורה, והתורה היא אצלנו בהתגלות. וזהו נפתחו השמים ואראה מראות אלקים, בחינת אספקלריא המאירה, שעל ידי בחינת שמים, הנה, מתראה לפניו כביכול כאילו על דרך משל רואה במראה המאירה, שהיא מכלי זכוכית, שעל ידי המראה נראה הדבר שרואין בה לדבר גדול יותר ומשובח יותר ממה שרואין אותה כך בלא מראה. כך על ידי הכמה והשקפה בבחינת התורה, שם נראים לפניו ישראל שהם מקיימים התורה בבחינת שבת וגדולה. וזהו ומי בעמך ישראל גוי אחד בארץ, פירוש, שהם ממשיכים להיות שורה ומתגלה בחינת הוי"ה אחד שיהיה שורה בארץ התחתונה.

והנה, אמרו רז"ל מצות צריכות כוונה, היינו, כוונת הלב, רעותא דלבא, להמשיך אור אין סוף ב"ה ממקורא דכולא, שיומשך ויתגלה בבחינת חכמה וחסד. וזהו בחינת הוהב, שהוהב הוא מנוצץ בעין ניצוצי וגחלי אש לוחשות, וכך צריך להיות בחינת רעותא דלבא ברשפי אש האהבה. והיינו, כשיקיים מאמר רז"ל ככל יום יהיו בעיניך כחדשים, דהיינו, כשישים אל לבו ויתבונן כמוחו

וזהו כי עמך מקור חיים, רצה לומר, שמקור החיים והמשכות שפע אור אלקי בכל העולמות עליונים ותחתונים, הוא במל ומפל לגבי קוב"ה בכבודו ובעצמו, כי הקב"ה בכבודו ובעצמו אינו בגדר המשכה והשפעה כלל. אלא שבאורך נראה אור, דהיינו, על ידי הארת אור התורה ומצות, שהן הן בחינות אברין דמלכא, שם בחינת המשכה להיות נראה אור ונתגלה בבחינת גילוי. וגם אנחנו נראה, כי מאחר שעל ידינו מתראה האור, הרי אנחנו נראים באור זה ומתגלה הארת קדושת ישראל, כמו שכתוב ומי כעמך ישראל ב'.

אך, הגורם לבחינה ומדרגה רבה זו וכימול רצון זה, הנה, כתיב ושנים זיתים עליה אחד מימין הגלה ואחד על שמאלה, וכתוב אחד אומר אשר הם מריקים הזהב, פירוש שעל ידם נמשך בחינת הזהב, והם הם בחינות התורה והמצות בשרשם, שמהם נשפע בחינת התעוררות בניצוץ אלקות שבאדם, לעורר את האהבה ברשפי אש ומרירות על נפשו מעומקא דלכא בצר לו בגלותא במאסר הגוף, ולהיות כלתה נפשו להשתפך אל חיק אביה בכלות הנפש לצאת מנרתקה.